

1. Войтович В. Українська міфологія / В. Войтович. – [Вид. 2-ге, стереотип.]. – К. : Либідь, 2005. – 664 с.
2. Войтович В. Міфи та легенди давньої України / В. Войтович. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2007. – 392 с.
3. Марків Р. Міфологізм «Лісової пісні» (Мавка: неоромантична концепція міфологічного персонажа) / Р. Марків // Нове життя старих традицій: Традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті : [матеріали міжнар. наук. конф. в рамках V Міжнар. фестивалю укр. фольклору «Берегиня»] / [за ред. проф. В. Давидюка]. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2007. – С. 282–305.
4. Плітко В. В. Місячна триада в міфологічній драмі Лесі Українки «Лісова пісня» / В. В. Плітко // Кіровоградська академія. Наукові записки. Сер. : «Філологічні науки». – К. : [б. в.], 2005. – Т. 48. – С. 50–55.
5. Словник символів культур України / [за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, М. К. Дмитренко]. – К. : Міленіум, 2002. – 260 с.
6. Українка Леся. Лісова пісня : драма-феєрія : в 3-х діях / [упорядкув. С. Романов, Т. Давидюк-Терещук ; пер. з укр. П. Канді ; ілюстр. К. Сивої]. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 284 с.
7. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням : [підручник] / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – [3-тє вид., випр. і доповн.]. – К. : Алерта, 2012. – 696 с.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uk.wikipedia.org/wiki/Гобліни
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uk.wikipedia.org/wiki/Гребля
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uk.wikipedia.org/wiki/Ельфи

Гандзюк Александра. Особенности перевода английским языком имен собственных (действующих лиц) в драме-феерии Леси Украинки «Лесная песня». Стаття кається семантичній спеціалізації перекладу названий дійсуючих лиц в драматическому тексті. Названі імена учених, займаючихся цією проблемою. Стаття кається особеностей перекладу названий дійсуючих лиц в драме-феєрії Лєси Українки «Лєсная пєсня». Проаналізовані названія головних дійсуючих лиц цього произведенія. Охарактеризован переклад названий міфологічєских суцєств в драме Лєси Українки «Лєсная пєсня». Проаналізовані приєми отображенія міфологічєских реалій як факторів отображенія своєобразного міфологічєского колорита драме-феєрії Лєси Українки «Лєсная пєсня» в англійескому перекладє. Названі некторє различія міжєду названіями дійсуючих лиц в українескому і англійескому язиках. Опредєлені некторє несоотвєствия міжєду етими названіями. Сделан вивод об європеизації перекладу цього произведенія на англійеский язик.

Ключевые слова: переклад, адекватність, український язик, англійеский язик, імена собствєнные.

Handyzuk Oleksandra. Specificity of English Translation the Proper Names (Actors) in the Drama of Lesya Ukrainka «Forest Song». The article deal with semantical specification of the translation of the actors names in dramatic text. The names of the scientists involved in this problem are given in this article. The article considers specification of the translation of the actors in drama of Lesya Ukrainka «Forest song». The names of the general actors is analyzed. Translation of the names of the mythological persons in drama of Lesya Ukrainka «Forest song» are noted. Methods of transfer of mythological realities as elements of creating of original mythological color in drama of Lesya Ukrainka «Forest song». Some difference in the meaning the name of the actors in the Ukrainian language and in English one are explained in this article. Inexpediency some forms are analyzed. Conclusions about similarity this translation in English language to the European models are done.

Key words: translation, adequacy, Ukrainian, English, proper names.

Стаття надійшла до редколегії
05.08.2013 р.

УДК 811.161.2:373.21

Зоряна Купчинська

Йотово-посєсивна ойконімія України: хронологічний аспект

Йотовий ойконімний тип – один із найдавніших на території слов'ян. Про архаїчність ойконімів на *-j- свідчить: 1) походження форманта; 2) семантика і структура твірних основ ойконімів; 3) суспільно-історичні передумови виникнення назв; 4) ареал географічних назв цього типу. Усі ці чинники проаналізовано у статті.

© Купчинська З., 2014

Хронологію розглядаємо в двох аспектах: 1) перша та остання фіксації в історичних джерелах (документована хронологія); 2) гіпотетично встановлений час появи, активного функціонування та відмирання відповідного типу назв. Проаналізовані чинники засвідчують, що ойконімія на *-j- уже функціонувала на території України в IV–VI ст., процес її занепаду почався в IX–X ст., а у XII–XIII ст. вона перестала формуватися, оскільки вже були втрачені і інтралінгвальні, і екстралінгвальні передумови творення йотового ойконімного типу.

Ключові слова: йотово-посесивна ойконімія, твірна основа, композит, ареал, хронологія.

Постановка наукової проблеми та її значення. Йотово-посесивна ойконімія – одна з найдавніших на території Славії. Про ці архаїчні назви вже писали в слов'янській ономастиці [8, с. 5; 22, с. 6; 10, с. 49; 7, с. 203; 14, с. 3], однак залишилося поза увагою чимало проблем, пов'язаних із хронологією ойконімів на *-j- українського обширу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Про архаїчність будь-якої географічної назви, зокрема ойконімів на *-j-, свідчить: 1) походження форманта; 2) семантика і структура твірних основ ойконімів; 3) суспільно-історичні передумови виникнення таких назв; 4) ареал географічних назв цього типу.

1. Усі географічні назви з формантом *-j- – прикметникового походження, тому важливо з'ясувати генезу цього суфікса на рівні прикметників. Слов'янські мови успадкували від індоєвропейської прикметниковий суфікс *-jo – // *-jō-, який був доволі продуктивним і представляв прикметники зі значенням належності, що відповідало грецькому родовому відмінку. Він слугував для утворення прикметників, що вказували на належність не колективу, а окремій особі [13, с. 286–287]. Присвійні прикметники від назв людей і тварин творилися за допомогою суфіксів *-jъ, *-bjъ (овечь, лиси). Однак процес занепаду присвійних прикметників цього типу на півдні Русі припадає на більш ранній період, ніж кінець X – поч. XI ст., оскільки, як стверджує П. Д. Тимошенко, у цей час такі прикметники були вже архаїчними [16, с. 72]. Суфікс *-jъ «у посесивній функції залишався продуктивним, очевидно, лише до кінця XI ст.» На підтвердження цієї думки Ф. Безлай наводить приклади того, як внаслідок палаталізаційних процесів відбувалися зміни кінцевих приголосних під впливом *-jъ (*Vit-jъ > Vič). Крім того, «цей тип посесивних прикметників переважно зберігає іменникове відмінювання» [1, с. 12]. Цей фактор, очевидно, також сприяв занепаду цих прикметників. На слов'янському ґрунті після виникнення займенникових форм прикметників утворення на *-jъ, *-bjъ формально збіглися в одній словотворчій моделі [2, с. 187]. Одним із вагомих чинників занепаду цього типу присвійних прикметників був і цей процес. Також поступово втрачалось значення індивідуальної належності, і починала домінувати загальна відносна семантика, оскільки цей суфікс приєднувався переважно до назв тварин або загальних назв людей. Що ж до антропонімів, то, долучившись до власної назви, означуючи об'єкт за належністю, присвійний прикметник на *-jъ субстантивувався і взагалі втратив граматичні ознаки прикметника. Ф. Безлай, пишучи про словенську територію, стверджує, що «для ранньої колонізації характерні топоніми, утворені з двоосновних антропонімів, які вже не вживаються кілька сот років», а процес колонізації Альпійської низовини й берегів Адріатичного моря почався близько 550 р. н. е – 771 р. н. е., закінчилося освоєння цієї території у XII–XIII с. [1, с. 11]. Ф. Нецкула вслід за С. Роспондом [23, с. 29], проаналізувавши слов'янські назви на *-jъ, зазначає, що формуватися вони почали на оширах Славії ще в праслов'янську добу [20, с. 65].

2. Вагомим показником архаїчності ойконімного типу є твірна основа географічної назви, яка містить двочленні власні імена. Якщо ойконім має у своїй основі давній слов'янський композит (можливі його скорочені варіанти та ускладнені афіксами форми), що репрезентований не лише в українському ономастиконі, а й на загальнослов'янському рівні, то це засвідчує, що географічна назва належить до ойконімної архаїки. Двочленні імена беруть початок в індоєвропейській мові (пор., [17]). Про те, що вони належать до найдавнішого антропонімійного пласту, на основі якого сформувалися інші різновиди слов'янських автохтонних імен, говорив не лише відомий польський ономаст Т. Мілевський [19, с. 233], а й багато інших, ґрунтуючися на історичних засвідченнях, зокрема Ф. Міклошич [18], Ф. Палацький [21], О. Селіщев [15], І. Железняк [6], Р. Керста [9], М. Демчук [5]. Візантійські та латинські джерела VI–VII ст. засвідчують, що на території сучасної України (береги Дністра та Дніпра) функціонували композитні імена вождів та племен антів [3, с. 293]. Ойконіми на *-jъ, твірні основи яких містять двочленні антропоніми, зафіксовані на території слов'ян в VI ст. [11, с. 179].

3. Суспільно-історичні передумови виникнення будь-якої назви – важливий чинник під час визначення її хронології, адже ойконім є специфічним історичним фактом, який акумулював не лише

мовну та географічну зумовленість появи номена, а й те, як суспільство відображає в назві відповідні тенденції на відповідному часовому зрізі. Появу географічних назв на **-jь* вчені пов'язують із різними суспільно-історичними умовами: із функціонуванням осередків і центрів родових общин [10, с. 49], із тим, що великі земельні багатства належали відомим вождям чи князям [12, с. 111–112], які увіковічували свої імена (зазвичай – композити) в назвах поселень на **-jь*. Саме родові общини дали поштовх спочатку до розвитку колективної, а потім і до приватної індивідуальної власності, що й слугувало активізації формування ойконімів цього типу. Як відомо, родовий лад у східних слов'ян закінчився впродовж перших століть нашої ери, а з VI ст. виникають уже феодальні та класові відносини [4, с. 364; 3, с. 295], тому логічно говорити про те, що для активного функціонування географічних назв на **-jь* IV–VI ст. були сприятливими за всіма суспільно-історичними параметрами. Класові відносини активізували розвиток приватної індивідуальної власності, що сприяло поширенню ойконімів-посесивів, які чітко означували, чиї земля, маєток, село тощо. Ми зафіксували невелику кількість яскраво виражених назв (**Добромиль** (Dobromil, Dobromyl); Др., Добромильський; **1946**, УкрАТП, 96; **1934**, ПШ, 49; **1893**, SORG, 136; **1819–1820**, ЙФМ, 102; **1785–1788**, ЙФМ, 102; **1740**, AGZ, XXIII, 186, 253, 255–257; **1693**, AGZ, XXII, 270, 625, 647; **1691**, Арх, I, X, 374; **1675**, Гал. л., I, 179; **1651**, Ж, V, 146; **1649**, AGZ, XXI, 53, 215, 302, 557; **1648**, Ж, IV, 100; **1645**, AGZ, XX, 488, 498; **1639**, **1701**, Арх, I, XI, 158, 540; **1615**, Гал. л., I/д, 67; **1599**, **1650**, Арх, I, XII, 445; **XVI**, ŽDz, XVIII, II, 10, 69, 196, 272, 292, 370; **1589**, ŽDz, XVIII, I, 6, 45, 125; **1565**, Ж, II, 13; **1472**, AGZ, XVIII, 52, 118, 172, 268, 579; **1469**, AGZ, XVII, 8, 369; **1467**, AGZ, XIII, 544; **1454–1466**, АНР, 17; **1374**, ZDM, IV, 102 < о. н. Добромил (пор., Dobromil, Dobromir, Dobroslav (Sv., 74)), порівняно, наприклад, з іншими ізосемантичними суфіксами (**-inь*, **ovь/-evь*), основною причиною цього є те, що їх не «встигли» зафіксувати в найдавніших писемних пам'ятках, оскільки до того часу пік їхнього розвитку уже пройшов, і вони опинилися на межі значного витіснення ойконімами синонімічних типів. Звичайно, на цей процес вплинули передусім інтралінгвальні причини, а не суспільно-історичні, зокрема, тут позначилася також загальномовна тенденція до занепаду нечленних прикметників, до яких і належали структури на **-jь*. Варто пам'ятати й про те, що після спаду активного творення імен-композитів та їх скорочених і ускладнених афіксами форм (**Любче** (Любчо, Lubczo (маєток), Lubcze, Любчь, Lubcza, Любче(а)); Вл.; Рожищенський, Любченська сільрада; **2011**, ЕД УАТУ; **1946**, УкрАТП, 1864; **1911**, СпВолГ, 228; **1616**, Арх, VII, III, 37; **I пол. XVII ст.**, Горін, 433; **1571**, AS, VII, 385...392; **1569**, ВГС, I, № 4, 138; **1569**, Арх, II, I, 11; **1569**, ГВКЛ, 14; **1569**, Арх, VIII, III, 183; **1562**, Арх, VI, I, 38; **1556**, Арх, VIII, VII, 51; **1552**, Арх, VII, I, 162; **сер. XVI ст.**, ДМАМІО, 51; **1545**, Пам., IV, 2, 82, 88; **1545**, AS, IV, 433-434; **1508**, MRPS, IV, I, № 424, 3528; **1487**, AS, I, 140-141, 143; **1486**, Арх, VII, I, 36; **1450**, РИБ, XXVII, 99; **1450**, АЗР, 67; **XIV**, Шульгач, 82; **1322**, Арх, I, VI, 2; **1154**, Ипат., 76 < о. н. Любець < о. н. Lubomir, Luboslav, Boholub і под. (Sv., 77–78)), географічні назви на **-jь* ще формувалися на базі відапелятивних (**Стрільче** (Стрьльче, Стрьльчи, Стрьльцы, Стрьльче, Strzelcze, Strzelec, Стрьльче, Strzelice); Вл.; Горохівський, Печихвостівська сільрада; **2011**, ЕД УАТУ; **1946**, УкрАТП, 266; **1911**, СпВолГ, 384; **1765**, Арх, V, II, 1, 84; **1649**, Арх, III, IV, 239; **1577**, ŽDz, XIX, 56; **1570**, Ж, VII, 64; **1536**, Арх, Сб, 99; **1464**, AGZ, II, 101; **1375**, AGZ, V, 10 < о. н. Стрілець < ап. стрілець) та християнських імен (**Степань** (Stepañ, Stepañ opp.); Рв.; Сарненський, Степанська селищна рада; **2011**, ЕД УАТУ; **2001**, ІСОУ, 319; **карта**; **поч. XX ст.**, PSG; **1890**, Теод., II, 574; **1789**, Арх., III, V, 64; **1765**, Арх., V, II, 1, 77; **1682**, Арх., V, I, 165; **1658**, Пам., III, 3, 204, 411; **1658**, Пам., IV, 2, 109, 127, 143; **1606**, Арх., VI, I, 313; **1598**, Арх., I, VI, 223–224; **1594**, Арх., VIII, III, 456; **1574**, Арх., VIII, VI, 410; ŽDz, XIX, 12, 18, 39, 63; **1569**, ВГС, I, N4, 114; **1566**, РИБ, XXX, 890; **1545**, ЛМК561, 160; **1539**, AS, IV, 208, 274, 279; **1523**, Арх., VIII, IV, 362; **1522**, AS, III, 236–238; **XVI ст.**, MS, III, 147; **II пол. XV ст.**, АЛМ, I, 13, 466; **1489**, AS, I, 89; **1488**, РИБ, XXVII, 463; **1290**, Теод., II, 574 < о. н. Степан), але це уже було творення ойконімів за аналогією, віддавалася данина «моді» на назви «вищого» рівня, статус яких вони мали цілком заслужено у зв'язку зі збереженням реліктних соціально-історичних підстав.

4. Ареал йотово-посесивної ойконімії України також репрезентує факти належності цього типу назв до слов'янської архаїки. Український ареал йотово-посесивної ойконімії – частина загальнослов'янського. Упродовж документованого періоду українська зона цього загального ареалу не змінювалася. На території України назви на **-jь* поширені у західній, північно-західній, північній та північно-східній її частинах, а це та територія, яка належить до найранішого розселення слов'ян.

В ойконіміці хронологію представлено у двох аспектах: 1) перша та остання фіксації в історичних джерелах, по-іншому її можна називати документованою хронологією; 2) гіпотетично встановлений час появи, активного функціонування та відмирання відповідного типу назв.

Зафіксована географічна назва в пам'ятках – конкретний та беззаперечний історичний факт. Окремо взята назва має свої хронологічні рамки. Якщо проаналізувати всі ойконіми відповідного типу від найранішої фіксації до найпізнішої, то ми отримаємо хронологічні межі окремо взятого типу географічних назв. Однак є багато чинників, які впливають на відносність такої хронології, зокрема, кількість історичних джерел обмежена, не у всіх пам'ятках широко представлена ойконімія, не зі всієї території Славії, зокрема України, ми маємо рівноцінні історичні джерела, зрештою, не всі назви через свою суспільно-історичну місію потрапляють у пам'ятки, важливим є і суб'єктивний фактор дослідника.

Висновки. Що ж до гіпотетично встановленої хронології, то, проаналізувавши походження форманта, семантику і структуру твірних основ, суспільно-історичні передумови виникнення цих назв, їх ареал, вважаємо, що ойконімія на *-j- уже функціонувала на нашій території у IV–VI ст., процес її занепаду почався в IX–X ст., а у XII–XIII ст. ці назви перестали творитися, а всі пізніше засвідчені формації із цим суфіксом були результатом аналогії, оскільки не було передумов і інтралінгвальних, і екстралінгвальних для творення йотового ойконімічного типу.

Література

11. Безлай Ф. Назвотворчий процес у словенській мові / Ф. Безлай // Повідомлення української ономастичної комісії. – К. : Наук. думка, 1967. – Вип. 4. – С. 11–14.
12. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов. – К. : Наук. думка, 1966. – 596 с.
13. Греков Б. Д. Киевская Русь / Б. Д. Греков. – М. : Политиздат, 1953. – 568 с.
14. Греков Б. Д. Энгельс и проблемы родового строя у восточных славян // Греков Б. Д. Избранные труды / Б. Д. Греков. – М. : Изд-во АН СССР, 1960. – Т. 3. – С. 353–368.
15. Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. / М. О. Демчук ; [відп. ред. М. Л. Худаш]. – К. : Наук. думка, 1988. – 172 с.
16. Железняк И. М. Очерк сербохорватского антропонимического словообразования. Суффиксальная система сербохорватской антропонимии XII–XV вв. / И. М. Железняк ; [отв. ред. О. Б. Ткаченко]. – Киев : Наук. думка, 1969. – 132 с.
17. Зализняк А. А. Древненовгородский диалект / А. А. Зализняк. – М. : Яз. славян. культуры, 2004. – 872 с.
18. Заимов Й. Български географски імена с -jъ / Й. Заимов. – София : Изд-во БАН, 1973. – 193 с.
19. Керста Р. Й. Українська антропонімія XVI ст. (чоловічі іменування) / Р. Й. Керста. – К. : Наук. думка, 1984. – 152 с.
20. Купчинский О. А. Древнейшие славянские топонимические типы и некоторые вопросы расселения восточных славян / О. А. Купчинский // Славянские древности: Этногенез, материальная культура Древней Руси. – Киев : Наук. думка, 1980. – С. 45–71.
21. Купчинський О. А. Статистика та географія двочленних відприсвійних географічних назв України на *-jъ / Олег Купчинський // Студії з історії української мови та ойконімії. Вибрані статті та матеріали. – Львів : [б. в.], 2011. – С. 178–191.
22. Попов А. И. Следы времен минувших: Из истории географических названий Ленинградской, Псковской и Новгородской областей / А. И. Попов. – Л. : Наука, 1981. – 132 с.
23. Мейе А. Общеславянский язык / А. Мейе. – М. : Изд. гр. «Прогресс», 2001. – 500 с.
24. Радьо Л. Н. Ойконіми України на *-jъ, (*-ja, *-je) у X–XX ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. Н. Радьо. – Івано-Франківськ, 2004. – 18 с.
25. Селищев А. М. Происхождение русских фамилий, личных имен и прозвищ / А. М. Селищев // Учен. зап. Моск. ун-та. – 1948. – Вып. 128. – Кн. 1. – С. 128–152.
26. Тимошенко П. Д. Значення ономастики для досліджень з історичної граматики української мови / П. Д. Тимошенко // Питання ономастики. – К. : Наук. думка, 1965. – С. 68–76.
27. Топорова Т. В. Культура в зеркале языка: древнегерманские двучленные имена собственные / Т. В. Топорова. – М. : Шк. «Яз. рус. культуры», 1996. – 255 с.
28. Miklosich F. Die Bildung der slavischen Personennamen / F. Miklosich // Denkschr. c. k. Akad. Wiss. Philol. Hist. Kl. – Wien, 1860. – 10 Bd. – S. 205–330.
29. Milewski T. O pochodzeniu słowiańskich imion złożonych / T. Milewski // Prace onomastyczne. 5. – Wrocław etc., 1961. – S. 233–247.
30. Nieckula F. Polskie nazwy miejscowe z sufiksem -jъ / F. Nieckula // Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. – Wrocław, 1965. – V. – S. 65–147.

31. Palacký F. Popis staročeských osobných a křestných jmen / F. Palacký // Časopis Českého Museum. – 1832. – S. 60–69.
32. Rospond S. Słowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem -jъ / S. Rospond. – Wrocław, 1983. – S. 6.
33. Rospond S. Śląskie studia toponomastyczne. II: Possesiva / S. Rospond // Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. – Wrocław, 1961. – III. – S. 5–100.

Джерела

- АЗР – Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные Археографической комиссией. – СПб., 1846. – Т. I.
- АЛМ – Акты литовской метрики, собранные Ф. И. Леонтовичем. – Варшава, 1896–1897. – Т. I. – Вып. 1–2.
- Арх – Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов. – К., 1859–1914. – Ч. I–VIII.
- Арх. сб. – Археографический сборник документов, относящихся к истории Северо-Западной Руси, издаваемых при управлении Виленского учебного округа. – Вильно, 1867. – Т. I.
- ВГС – Володимирський Гродський Суд. Подокументні описи актових книг. – Вип. 1. – Спр. 1–5. 1566–1570. – К., 2002. – 226 с.
- Гал. л. – Сводная галицко-русская летопись с 1600 по 1700 год : [литерат. сб.] / [сост. А. С. Петрушевич]. – Львов, 1874.
- ГВКЛ – Грамоты великих князей литовских с 1390 по 1569 год, собранные и изданные под ред. В. Антоновича и К. Козловского. – Киев, 1868. – 164 с.
- Горін – Горін С. Жидичинський Свято-Миколаївський монастир (до середини XVII сторіччя) / С. Горін. – К. : Майстерня книги, 2009. – 509 с.
- ДМАМЮ – Документи московского архива Министерства юстиции. – М., 1897. – Т. I.
- ЕД УАТУ – Електронний довідник. Україна. Адміністративно-територіальний устрій. – Режим доступу : <http://gska2.rada.gov.ua/pls/z7502/a002>
- Ж – Жерела до історії України-Руси. – Львів, 1895–1900. – Т. I–III ; Львів, 1903. – Т. VII.
- Ипат. – Ипатьевская летопись / под ред. А. А. Шахматова. – ПСЛР. – Т. 2. – СПб., 1908. – 1045 с.
- ІСОУ – Бучко Д. Інверсійний словник ойконімів України / Д. Бучко. – Люблін, 2001. – 326 с.
- ЙФМ – Йосифінська (1785–1788) і Францисканська (1819–1820) метрики. Перші поземельні кадастри Галичини. Показчик населених пунктів / [відп. ред. П. Захарчишина]. – Л. : Львів. обл. книж. друк., 1965. – 356 с.
- ЛМК 561 – Литовська метрика. Книга 561. Ревізії українських замків 1545 року. – К., 2005.
- Пам. – Памятники, изданные Временной комиссией для разбора древних актов. – Киев, 1848–1859. – Т. I–IV.
- ПШ – Schematismus... diaeceseos Premisliensis pro anno Domini 1856. – Premislae, 1856 ; Схиматисм... епархии перемыской на год... 1868. – Перемишль, 1867 ; Шематизм... злучених епархій перемиської, самбірської і сяноцької на рік... 1934. – Перемишль, 1934.
- РИБ – Русская историческая библиотека. Литовская метрика. – СПб., 1903. – Т. XX ; СПб., 1910. – Т. XXVII ; Юрьев, 1914. – Т. XXX ; Пг., 1915. – Т. XXXIII.
- СпВолГ – Списокъ населенныхъ мість Волынской губернии. Изданіе Волынскаго Губернскаго Статистическаго Комитета. – Житомиръ, 1911.
- Теод. – Теодорович Н. И. Волынь в описании городов, местечек и сел... Житомирский уезд, Новгород-Волынский уезд, Овруцкий уезд / Н. И. Теодорович. – Почаев, 1888. – Т. 1. Ровенский уезд, Острожский уезд, Дубенский уезд. – Почаев, 1889 – Т. II. Кременецкий и Заславский уезды. – Почаев, 1893. – Т. III.
- УкрАТП – Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року. – К. : Укр. вид-во політ. л-ри, 1947. – 1062 с.
- Шульгач – Шульгач В. П. Ойконімія Волині : [етимол. словник-довідник] / В. П. Шульгач. – К. : Наук. думка, 2001. – 189 с.
- АНР – Atlas historychny Polski / redaktorzy W. Chapiński, T. Ładogórski. – Warszawa, 1970. – 56 s.
- AGZ – Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego Bernardyńskiego we Lwowie / [wyd. L. Tatomir, F. X. Liske, A. Prochaska]. – Lwów : Nakł. T-wa Naukowego, 1865–1935. – Т. 1–20.
- AS – Archiwum książąt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie. – Lwów, 1890. – Т. 3. – 556 s.; 1890. – Т. 4. – 647 s.; 1910. – Т. 6. – 305 s.
- MRPS – Marticularum Regni Poloniae summaria... / [wyd. R. Wierzbowski]. – Warszawa, 1905–1908. – Pars. 1–3.
- MS – Monumenta Confraternitatis stauropigianae Leopoliensis. Edidit W. Milkowicz. – Leopoli, 1895. – Т. I.
- PSG – Maliszewski E. Podręczny Słownik geograficzny ze szczególnem uwzględnieniem Polski, jej spraw i interesów / E. Maliszewski, B. Olszewicz. – Warszawa, 1927. – Т. I. – 712 s.; Т. II – 772 s.
- SORG – Special-Orts-Repertorium von Galizien. – Wien, 1893.
- Sv. – Svoboda J. Staročeská osobní jména a naše příjmení / J. Svoboda. – Praha, 1964. – 320 s.
- ZDM – Zbiór dokumentów Małopolskich. Wydali Irena Sułkowska-Kuraś i Stanisław Kuraś. Część VI. Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1386–1417. – Wrocław etc., 1974. – 496 s.
- ŹDz – Źródła dziejowe. – Warszawa : Skład glówny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1877–1894. – Т. 5–22.

Купчинская Зоряна. Йотово-посессивная ойконимия Украины: хронологический аспект. Йотовый ойконимный тип – один из самых древних на территории славян. Об архаичности ойконимов на *-j- свидетельствует: 1) происхождение форманта; 2) семантика и структура производных основ; 3) общественно-исторические предпосылки возникновения названий; 4) ареал географических названий этого типа. Все эти факторы анализируются в статье. Хронологию рассматриваем в двух аспектах: 1) первая и последняя фиксация в исторических источниках (документированная хронология); 2) гипотетически установленное время появления, активного функционирования и отмирания соответствующего типа названий. Проанализированные факторы свидетельствуют о том, что ойконимия на *-j- уже функционировала на территории Украины в IV–VI ст., процесс ее упадка начался в IX–X ст., а в XII–XIII ст. она прекратила свое формирование потому, что уже не было как интралингвальных, так экстралингвальных предпосылок йотового ойконимного типа.

Ключевые слова: йотово-посессивная ойконимия, производная основа, композит, ареал, хронология.

Kupchynska Zorjana. The j-possessive Place Names in Ukraine: Chronological Aspect. The -j place name type is one of the oldest ones on the territory of the Slavs. Archaic character of the place-names ending in -j is testified by (1) formant's origin; (2) semantics and the structure of the place names derivational stems; (3) social and historical preconditions of the names' formation; (4) the area of the geographic names of this type. All these factors are analysed in the article. Chronology is regarded in two aspects: (1) the first and the last mention in historical sources (documented chronology); (2) hypothetically established time of appearance, active functioning and decay of the corresponding place names type. The analysed factors testify that place names ending in-j were functioning on our territory still in the IV–VI c. The process of their decay started in the IX–X c. and in the XII–XIII c. they were not formed because both intra-lingual and extra-lingual preconditions of place names formation of the -j type had been lost.

Key words: the -j type possessive place names, derivational stem, composite, area, chronology.

Стаття надійшла до редколегії
06.08.2013 р.